

ความจำเป็นทางประวัติศาสตร์

ของการเคลื่อนไหว 24 มิถุนายน 2475

— 1 —

นักการเมือง, ผู้สนใจการเมือง และนักวิชาการจำนวนหนึ่งยืนยันว่า ก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 นั้น, พระเจ้าอยู่หัวในรัชกาลที่ 7 ทรงมีพระราชประสงค์ที่จะพระราชทานรัฐธรรมนูญอยู่แล้ว. ฉะนั้น, ถึงแม้ว่าหลายคนจะไม่พูดออกมาก ฯ, ข้อสรุปทางประวัติศาสตร์ของความเห็นดังกล่าวคือ การเคลื่อนไหว 2475 เป็นเรื่องไม่จำเป็น. บางท่านถึงกับมีความเห็นเป็นทำนองว่า หาก รัชกาลที่ 7 ทรงเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงการปกครองแล้ว, แทนที่จะเป็นคณะราษฎร, บ้านเมืองก็อาจจะไม่เดาวร้ายดังทุกวันนี้.

ยกตัวอย่างเช่น ทรรศนะของ ม.ล. วัลลภวิภา จรุณารожน์.

“พระบาทสมเด็จพระปกาเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงบ้าพระทัยดีในแนวความคิดและระบบการเมืองแบบประชาธิปไตย แต่ไม่ทรงเห็นด้วยที่จะให้เป็นระบบการปกครองของเมืองไทยโดยทันทีทันใด... หากให้เวลาแก่พระบาทสมเด็จพระปกาเกล้าเจ้าอยู่หัว พระองค์ท่านนี้จะคงเป็นพระมหากรุณาธิคุณที่เหมือนแก่ก้าวเวลาของไทยได้อีกซึ่ง”¹

หรือทรรศนะที่แสดงความคิดเห็นอย่างเปิดเผยของผู้ใช้ชื่อว่า “นายสุจินดา”.

“น่าอพระจอก็เดี๋ยวประพาสหากว่าเมื่อก้าวลงได้ตั้งพระราชบัณฑิต ไว้แล้วว่าจะพระราชทานรัฐธรรมนูญให้แก่ประเทศไทย เพื่อให้เป็นไปตามแบบอย่างของประเทศอังกฤษ แต่บรรดาพวกที่แสวงหาอำนาจได้รับเชิงทำการ เมื่อตนแปลงการปกครองก่อน ทั้ง ๆ ที่เมืองไทยยังไม่พร้อมที่จะเข้าสู่ระบบประชาธิปไตย เพราะประชาชนพลเมืองยังไม่เข้าใจอย่างเพียงพอ นักนักเพียงอย่างน้อยเดียวที่ลักษณะไอลักษณะเพื่อหวังอำนาจในการเข้าครอบครองประเทศเพื่อประชาธิปไตยมาศักดิ์ตามมาหลังขึ้นครองอำนาจแล้ว มนต์เป็นประชาธิปไตยจะมีผลลัพธ์ที่คุณผู้บลลังแปลงการปกครอง ใช้ก่ออุบัติภัยกับกันทั่วโลกบ่อนอกแต่ที่พวกเขากำลังพยายามอย่างพยายามช้า...

เมืองไทยนี้ ถ้าหากจะระบบประชาธิปไตยที่แห่งนาในรูปแบบที่อ่อนโยนมาก อยู่ในก่อตุนหนึ่งก่อตุนใดโดยเฉพาะก็ยากที่จะเข้าใจอยู่ครึ่งเรื่องไปได้ เราคงเห็นระบบราชการนี้ได้ในนั้นเป็นระบบที่ไม่ดีงาม ถ้าสักวันอาจอยู่ที่พระมหากรุณาธิคุณที่เดียว ไม่มีความเป็นธรรมต่อประชาชน แต่เห็นระบบใหม่ที่เราทำได้จะนิยมชนชั้นนี้ว่าให้เสียภาพและความเป็นธรรมต่อมวลชนยังดีกว่า แต่แล้ว 43 ปีที่ผ่านมาทำท่านคงทราบดีแล้วว่าเป็นเช่นไร”²

แน่นอน, การสมมติเอาว่า รัชกาลที่ 7 ทรงเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงการปกครองแทนที่จะเป็นคณะราษฎรนั้น เป็นได้อย่างมากก็เพียงแบบฝึกหัดทางวิชาการ, เพราะเราไม่อาจหาความเป็นจริงอะไร那รองรับได้. ปัญหาที่นำเสนอคือ ทำไม่คุณธรรมต้องทำรัฐประหารในวันที่ 24 มิถุนายน 2475 ทั้ง ๆ ที่พระปกาเกล้าฯ ก็ทรงมีแนวคิดในเรื่องพระราชทานรัฐธรรมนูญอยู่แล้ว.³

เอกสารสำคัญ
มหาวิทยาลัยคอร์แนลล์
สหรัฐอเมริกา

— 2 —

ก่อนอื่นต้องทำความเข้าใจให้ชัดว่ารัฐธรรมนูญนั้นได้หมายถึงระบบอนประชาธิปไตยเสมอไป (ดังที่ชาวไทยจำนวนมากเข้าใจ). ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีรัฐธรรมนูญ ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีรัฐธรรมนูญ. ข้อเดียวซึ่งเป็นจอมเผด็จการอันลือชื่อนั้น ก็คือว่าขั้นมาไม่อำนวยด้วยวิถีทางรัฐธรรมนูญ แต่จากการอย่างขอบด้วยกฎหมายของตน. เช่นนี้แล้วเราจะพูดถึงรัฐธรรมนูญโดยลอก ๆ ไม่ได้ จะต้องพูดถึงเนื้อหาและระบบที่รัฐธรรมนูญนั้นรับใช้ด้วย.

คำถามที่คือรัฐธรรมนูญที่พระปกเกล้าฯ มีพระราชดำริจะนำให้กับประเทศไทยหนึ่งนั้น นักกฎหมายอย่างไร?

ก่อนที่จะตอบคำถามนี้ เราจำเป็นต้องตอบคำถามอีกข้อหนึ่งคือ ทำในรัชกาลที่ 7 จึงมีพระราชดำริที่จะนำระบบอนรัฐสากลมาใช้ ทั้ง ๆ ที่ทรงเป็นนายกรัฐมนตรีในระบบสมบูรณ์แบบสากลหรือ? พระองค์ทรงมีจุดมุ่งหมายอะไร และสิ่งใดเป็นแรงผลักดันให้มีพระราชดำริในเรื่องนี้?

เป็นที่รู้กันดีอยู่ว่าฐานะของสถาบันกษัตริย์ในช่วงสิ้นรัชกาลที่ 6 นั้นตกต่ำลงมาก. เนื่องจากการจับจ่ายใช้สอยอย่างฟุ่มเฟือยของในหลวง ฐานะทางการเงินการคลังของรัฐบาลซึ่งนำโดยพระมหากษัตริย์โดยตรง จึงตกอยู่ในสภาพทรุดหนัก. พระมหากษัตริย์กับเจ้านายชั้นสูงหลายพระองค์เข้ากันไม่ได้ และไม่ทรงโปรดให้เจ้านายเหล่านี้อยู่ในตำแหน่งราชการชั้นสูง. สภาพเศรษฐกิจโลกหลังสงครามใหญ่ครั้งที่ 1 ก็อยู่ในระยะถอยหลัง ส่งผลสะเทือนในทางลบต่อประเทศไทยอย่างเลี่ยงไม่พ้น. ระบบสมบูรณ์สากลที่ในนานาประเทศถูกการปฏิรูปโดยก่อในส่วนใหญ่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศไทย เมื่อปี พ.ศ. 2454 และในรัชสมัย พ.ศ. 2460. แม้ในประเทศไทยเอง การท้าทายระบบสมบูรณ์สากลที่เกิดขึ้นแล้วในปี พ.ศ. 2454 (ร.ศ. 130).

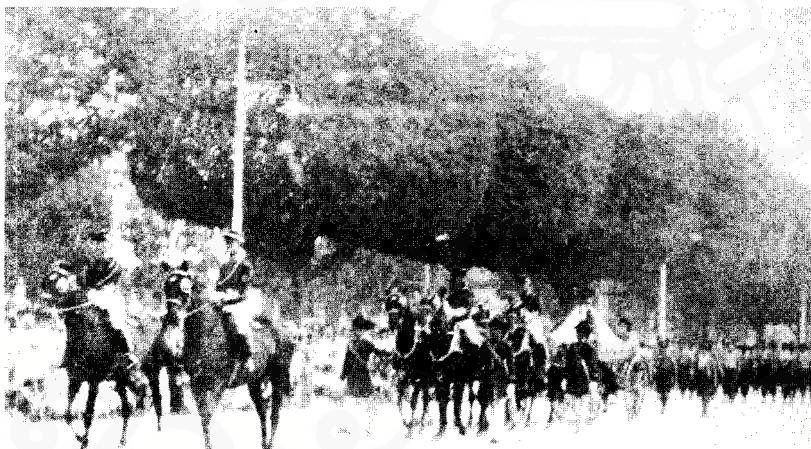
เหล่านี้เป็นภัยหลังโอดย่อเมื่อพระปกเกล้าฯ ขึ้นครองราชย์ในปี พ.ศ. 2468. ขณะนั้นสิ่งที่เป็นความกังวลของพระองค์อย่างยิ่งคืออนาคตของสถาบันกษัตริย์ในประเทศไทย. สิ่งแรกที่ทรงทำคือการเสริม

ความมั่นคงและสร้างความสามัคคีขึ้นในพระราชวงศ์ ด้วยการตั้ง องค์รัฐมนตรีสภานิติบัญญัติที่เป็นองค์รัฐมนตรีล้วนแล้วแต่อยู่นักด้ำแห่งนี้ในราชการชั้นสูงในสมัยรัชกาลที่ 6 ทั้งสิ้น. แม้แต่เสนาบดีว่าการกระทรงต่าง ๆ ที่ทรงปรับให้เข้าพระองค์เข้ามาทำหน้าที่แทนบุนนาคสามัญชนอย่างทั่วทั่วทั่ว. ในปี พ.ศ. 2474 เสนอบดีที่เป็นเชื้อพระวงศ์มีอยู่ถึง 7 ใน 10 กระทรวง ในขณะที่สมัยรัชกาลที่ 6 เชื้อพระวงศ์เป็นเสนาบดีเพียง 4 ใน 12 กระทรวง.⁵ อาจจะกล่าวได้ว่าในสมัยรัชกาลที่ 6 การปักกรองแบบสมบูรณ์สากลที่มีพระมหากษัตริย์กุมอำนาจเบ็ดเสร็จแค่ผู้พระองค์เดียวเป็นสำคัญ แต่ในรัชสมัยพระปกเกล้าฯ ชั้นขั้นเจ้าทั้งชั้นชั้นเป็นผู้กุมอำนาจร่วมกัน.

ฉะนั้นในทางอุดมการ เราชาเห็นได้ว่ารัชกาลที่ 7 ทรงขัดลือในระบบสมบูรณ์สากลที่ราชย์อย่างแน่นแฟ้น และต้องการที่จะเสริมความมั่นคงให้กับระบบอนนี้ด้วยการปฏิรูปโครงสร้างบางอย่าง. ดังจะเห็นได้จากการวิเคราะห์ของ ม.ล. วัลย์วิภา.

“การปักกรองที่เหมาะสมในความหมายของพระองค์ท่าน คือการปักกรองที่จะอำนวยให้เกิดความชอบธรรมด้วยระบบสมบูรณ์สากลที่ราชย์ท่านแก่ไขให้...⁶ ทรงนิยมในระบบสมบูรณ์สากลที่ราชย์มากกว่าระบบประชาราช/ไทย แต่การที่ทรงตระหนักถึงการเคลื่อนไหวในทางความคิดทางการเมืองของคนในชาติจึงทำให้ทรงหันมาปรับปรุงหลักการของระบบสมบูรณ์สากลที่ราชย์เลี้ยงใหม่ให้เหมาะสมกับภาวะการณ์ในขณะนั้น....”⁷

การ “ปรับปรุง” หลักการของระบบเก่าที่wan ก็คือการใช้รัฐธรรมนูญ มาเป็นกรอบขึ้นมาที่แน่นอนในการใช้พระราชอำนาจของกษัตริย์นั่นเอง.

พระท่านจ้อนนัตสมามน วันพระราชทานรัฐธรรมนูญ 2475

— 3 —

แต่แนวคิดของพระปักเกล้าฯ ใช่ว่าจะได้รับการสนับสนุนจากเสียงส่วนใหญ่ของชั้นพระวงศ์ชั้นสูง, โดยเฉพาะอย่างยิ่งอภิรัฐมนตรีสภा. อาจจะเรียกได้ว่าราชกาลที่ 7 ทรงเป็นปีกปฏิรูปในราชวงศ์และอภิรัฐมนตรีสภាបีบีก่อนอนุรักษ์, คล้ายกับการแบ่งปันสายเหยี่ยวสายพิรานในฝ่ายปักครองปัจจุบัน. ถ้านับกันตามวัยแล้ว, เจ้านายเหล่านั้นก็ล้วนเป็นพระญาติชั้นผู้ใหญ่ทั้งสิ้น, คงนั้นไม่ใช่เรื่องง่ายที่จะทรงผลักดันโครงการรัฐธรรมนูญให้ปรากฏเป็นจริง.

นับวันพระปักเกล้าฯ ยังร้อนพระทัย, และทรงมีแนวพระราชดำริว่าควรจะต้องรับทำอะไรสักอย่างเพื่อเป็นการแก้ไขสภาพที่เสื่อมทรุดในตอนนั้น. ดังจะเห็นได้จากพระราชดำริซึ่งตอบความเห็นของพระองค์เจ้าชานนินวัต, เสนานดีกรเทรา ธรรมการ (ซึ่งพระราชทานยังอภิรัฐมนตรี

เมื่อวันที่ 1 มิถุนายน 2475).

“ที่จริงถ้าอานแบบฟ้าสัชเต็กที่เขียนและมีฟ้าสัชเต็กปรับตัวขึ้น บางทีอาจจะต้องเปลี่ยน “ท่างอก-ผู้เขียน” ที่ดีที่สุด แต่จะทำได้หรือ ถ้าทำไม่ได้ก็ควรที่จะเปลี่ยนเป็น กองสัตติวัชันแนล โนนาร์ก์ (จะอนกษัตริย์แบบมีรัฐธรรมนูญ-ผู้เขียน) โดยเร็วที่สุดที่จะทำได้.”⁸

ก่อนหน้านี้พระปักเกล้าฯ ทรงสั่งให้กรมหมื่นเทววงศ์วโรหิศ, เสนานดีกรเทรา ทรงต่อสัมภาษณ์ในวาระครบรอบ 150 ปี ของกรุงรัตนโกสินทร์, คือวันที่ 6 เมษายน 2475.⁹

แต่ร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้ถูกคัดค้านอย่างเข้มข้นโดยบรรดาสมาชิกอภิรัฐมนตรีสภากลุ่มที่เป็นเจ้านายชั้นสูงในราชวงศ์,

โครงการพระราชทานรัฐธรรมนูญในวาระครบรอบ 150 ปีรัตนโกสินทร์จึงจำเป็นต้องหยุดไป.

ในเมื่อพลังของขุนนางฝ่ายเจ้ามีมากถึงขั้นยั่งพระราชประสงค์ของ กษัตริย์ได้ เช่นนี้, หากคณะกรรมการไม่ก่อ การเปลี่ยนแปลงในวันที่ 24 มิถุนายน 2475 ก็เป็นเรื่องน่าคิดว่าจะมีการใช้รัฐธรรมนูญในเร็ววันได้หรือไม่. นั่งไม่พูดถึงเนื้อหาของรัฐธรรมนูญ.

อันที่จริง, ฝ่ายอนุรักษ์ในหมู่เจ้าไม่เพียงคัดค้านโครงการรัฐธรรมนูญของพระปักเกล้าฯ เท่านั้น, หากยังคัดค้านแม้แต่โครงการที่เล็กลงมา เช่น กรณีจัดตั้งกรรมการองค์กรตระสภากลุ่มเดียว ไม่ได้มีสิทธิเสียงในการตัดสินใจอย่างแท้จริงแต่อย่างใด. กว่าจะตั้งขึ้นมาได้ก็ห่วงกันแล้วกันอีก.¹⁰

ที่ประทุมนั่งอันดับสมາคม 2475

อย่างไรก็ตาม, ถึงแม้ว่าพระปัก-เกล้าฯ จะแตกต่างจากบรรดาพระญาติชั้นผู้ใหญ่ซึ่งทรงอิทธิพลและมีแนวคิดอนุรักษ์อย่างแรงกล้า, จุดนุ่งหมายของพระองค์ก็ยังมุ่งรักษาฐานะครองงานของกษัตริย์เอาไว้. สังที่ต่างกันคือพระองค์ต้องการอาศัยรัฐธรรมนูญไปสู่จุดหมายดังกล่าว.

เราจะพิจารณาได้จากปัจจัยสามอย่าง คือ.

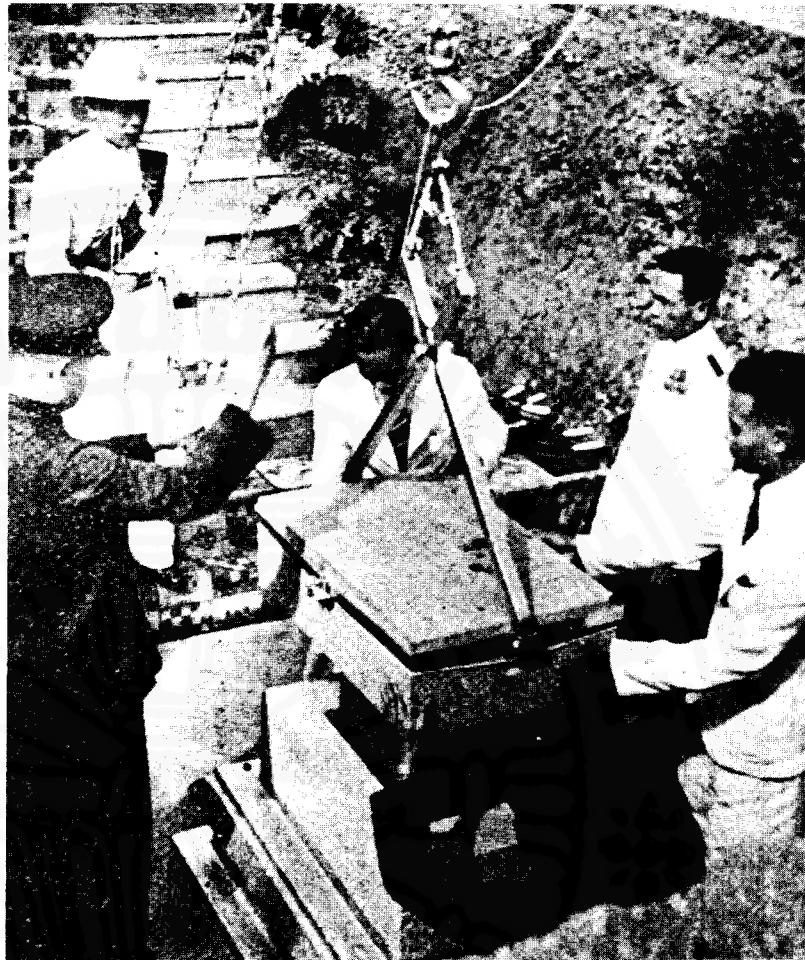
1) แบบแผนของระบบอนรัฐสภากับพระองค์ก็เช่นกัน.

2) เมื่อทางของรัฐธรรมนูญฉบับที่พระองค์สั่งให้ร่าง.

3) ประเท็จขัดแย้งกับคณะกรรมการที่ปรึกษาไปสู่การสละราชสมบัติ.

ประการที่หนึ่ง

พระปักเกล้าฯ มิได้ทรงเชื่อมั่นว่าระบบประชาธิปไตยจะดีกว่าสมบูรณ์มา-ญาสิทธิราชย์จริง, แต่ทรงยอมรับว่ามีแรงกดดันอยู่. ฉะนั้นจึงคิดหาโครงสร้างมารองรับเพื่อ “คลี่คลายปัญหาความต้องการเข้ามานี้ส่วนร่วมทางการเมืองของคนกลุ่มนี้ในสมัยนั้น”¹¹ เท่านั้น. ฐานการนำของฝ่ายเข้าเป็นส่วนที่จะต้องรักษาเอาราช, เพียงแต่ว่าบทบาทของทุนนางสามัญชนอาจจะได้รับการขยายมากขึ้นเพื่อลดแรงกดดัน. อันนี้จะเห็นได้จากแบบแผนระบบบรัฐสภากับพระองค์สนพระทัยนั้น คือระบบที่ใช้ในเมืองขึ้น, ก่อตัวคือในปี 2472 ได้ทรงส่งให้กรมหนี้นั้น เทเวwangศ์โรทัยศักดิ์ภารณะบรัฐสภากับพวคต์ที่ดำเนินชรา. แผนนี้รองรับการปกครองของด้วยในอาณาจักรไม่อาจเรียกได้ว่าเป็นระบบประชาธิปไตยในความหมายที่เข้าใจกันอยู่, หากเป็นระบบบรัฐสภากับร่องรับชนชั้นนำในเมือง

นายกรัฐมนตรีกำรหำพิธีก่ออุตุกษอมส瓦วัชร์ฯ ให้เมื่อวันที่ 24 มิ.ย. 2482

ขันไว้จำนวนหนึ่ง. ถึงที่สุดแล้วพวคต์ที่ก่ออยู่ในฐานะครองงาน, ช้าชั้งสามารถลดแรงกดดันในระดับหนึ่งได้. อังกฤษเองก็นิยมใช้ชื่อนี้ในอาณานิคมหลายแห่ง.

ท่าทีของรัชกาลที่ 7 ต่อระบบประชาธิปไตยปรากฏชัดอยู่ในพระราชบันทึกของพระองค์เอง.

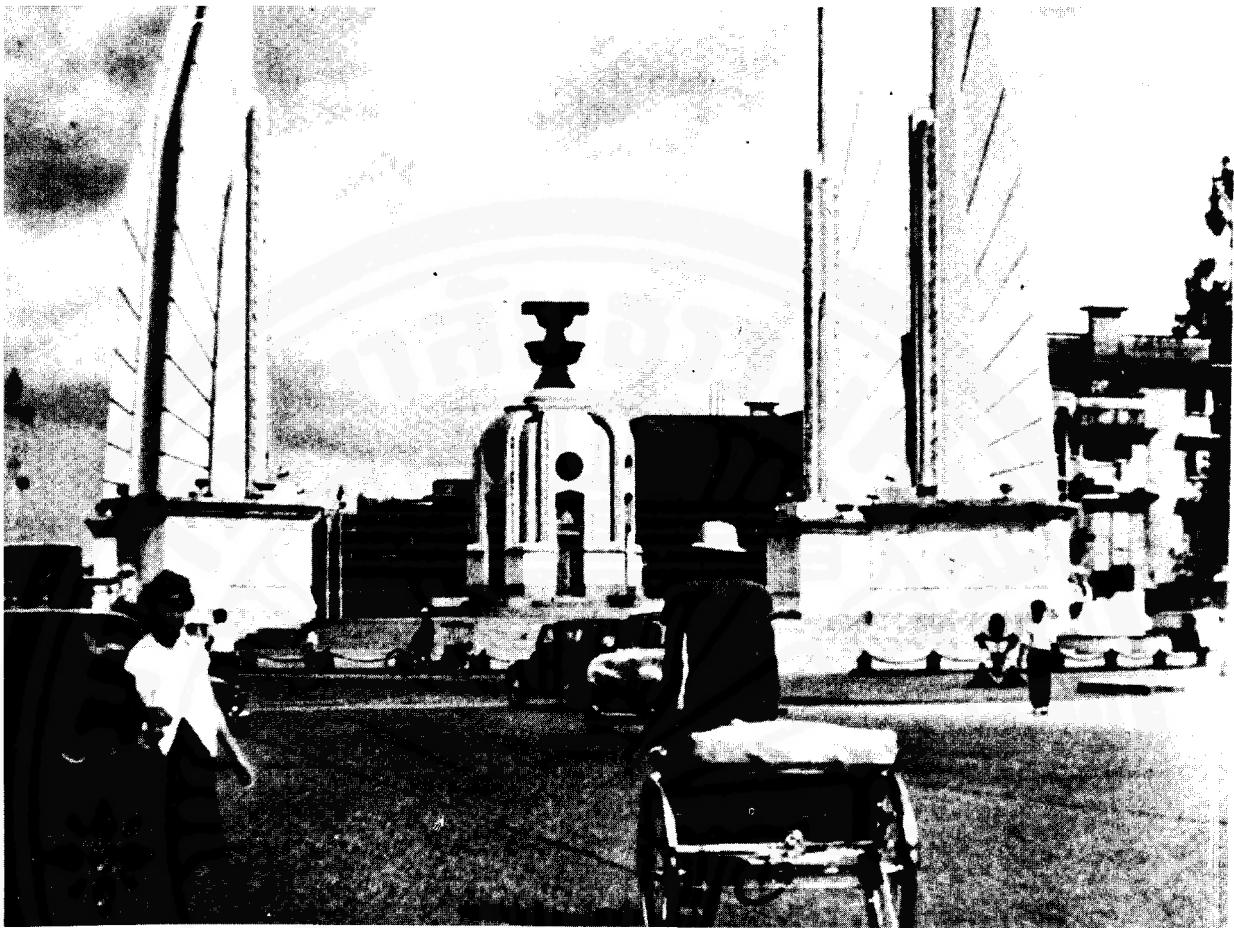
“ประเทศบางประเทศได้นำประชา-ธิปไตยมาใช้ตัวความจำเป็นเท่านั้นเอง โดยที่รู้อยู่เต็มอกว่าไม่เหมาะสมกับลักษณะนิสัยของประชาชน นั้นคือคำอธิบายว่าเหตุใดจึงมีหลักประเทศที่เล่นกับการนิรัฐสภากับเจ้าผู้รัฐสิ่งที่เราต้องเล่นไฟแบบนี้ ในสยามในเวลาใดเวลาหนึ่ง...”¹²

ประการที่สอง

ในเมื่อแนวคิดของพระองค์คือรักษาฐานะนำของกษัตริย์เอาราชในรูปแบบใหม่ เนื้อหาของรัฐธรรมนูญที่ทรงโปรดให้ร่างขึ้น (ฉบับนายนสตีเวนส์) จึงรับใช้เป้าหมายนี้อย่างชัดเจน.¹³

ยกตัวอย่างเช่นสิทธิ์ของกษัตริย์ในการแต่งตั้งนายกรัฐมนตรี.

“นายกรัฐมนตรีจัดตั้งได้รับการเลือกสรรโดยพระบรมเดชพระเจ้าอยู่หัว และรับผิดชอบต่อพระบรมเดชพระเจ้าอยู่หัวในการบริหารรัฐบาล. อำนาจของพระมหาภตติชัยในการเลือกสรร (นายกรัฐมนตรี) จักต้องไม่ถูกจำกัดโดยลังๆ ให้ทั้งล้าน...”¹⁴

ในเก้าอี้กรุงรัฐธรรมนูญฉบับนี้, นายกรัฐมนตรีไม่มีแม้กระทั่งสิทธิ์ที่จะแต่งตั้งรัฐมนตรีอย่างเป็นอิสระ หากจะต้องให้พระมหากษัตริย์ตรวจสอบรับรอง อีกทีด้วย. นายสตีเวนส์ยังเขียนไว้เล่าว่า การให้อำนาจนายกฯ แต่งตั้งรัฐมนตรีโดย สมบูรณ์จะเป็นการเปลี่ยนแปลงที่ “มาก เกินเลยไป”¹⁵

เกี่ยวกับสภานิติบัญญัติ.

“สมาชิกที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงแต่งตั้ง ไม่ควรเป็นข้าราชการเกินกว่าครึ่ง หนึ่นธุรชนของข้อจำกัดอันนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวควรจะ อิสระที่จะเลือก สมาชิกทั้ง ก้าวตามพระราชประสงค์.”¹⁶

เกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้ที่จะเป็น สมาชิกสภาได้ (ส่วนที่เลือกตั้ง)

“จะต้องเป็นผู้ที่อสัญชาติสยามและนี้ อายุไม่ต่ำกว่า 30 ปี, สามารถอ่านออกเขียนได้ และ จะต้องเป็นผู้เสียภาษีในจำนวนที่แน่นอน.”¹⁷

สรุปก็คือพระมหากษัตริย์ทรงมี อำนาจแต่งตั้งนายกฯ และจะรับรองคณะ รัฐมนตรีหรือไม่ก็ได้. สมนuchik สภานิติ- บัญญัติครั้งหนึ่งก็ทรงแต่งตั้งเอง. อำนาจ เหล่านี้เป็น อำนาจจริง ไม่ใช่คุณอันทำแล้ว เอาไปให้ลังพระปรมาธิใช้เหมือนดังทุกวันนี้. ในเก้าอี้กรุงรัฐธรรมนูญฉบับนี้, กษัตริย์มีสิทธิ์ว่าให้กฎหมายที่ผ่านโดย สภานิติบัญญัติได้และออกกฎหมายโดย “ไม่ผ่านสภาก็ได้ถ้าทรงเห็นว่าจำเป็น, และ ทรงสั่งยุบสภาได้. เก้าอี้กรุงได้ระบุไว้ด้วย ว่า ทรงทำสัญญาและข้อตกลงกับต่าง- ประเทศไม่จำเป็นต้องผ่านสภา.¹⁸

ทั้งหมดนี้เป็นเนื้อหาสำคัญของ รัฐธรรมนูญซึ่งอาจจะมีโอกาสนำมา ใช้ได้หากไม่มีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ที่นำโดยคณะกรรมการราษฎร. ถึงกระนั้นก็ตาม เจ้ายังชี้สูงที่มีฐานะครอบครองในขณะ นั้นยังเห็นว่าเป็นรัฐธรรมนูญที่จำกัดอำนาจ กษัตริย์มากเกินไป, จึงทำให้อาจออกมายิ่ง ไม่ได้ในวาระครบรอบ 150 ปีรัตนโก- ลินทร์.

ประการที่สาม

ในเมื่อแนวพระราชดำริของพระ ปักเกล้าฯ เป็นดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น, กรณี 24 มิถุนายน 2475 จึงเท่ากับการ ต่อสืบช่วงอำนาจการนำในระบบธรรษา- สภากลับมาเป็นของสามัญชนซึ่งมีคณา รายภูร เป็นองค์กรนำอยู่ในขณะนั้น. ความ

คิดของคณะราษฎรนี้ได้ต้องการให้กษัตริย์มาเป็นภาคีทางการเมืองในระบอบใหม่, หากต้องการให้อุดมอุดมเห็นการเมืองและให้มีลักษณะเป็นสัญญาลักษณ์ของระบบการเมืองการปกครองเท่านั้น. เมื่อเป็นเช่นนี้แล้วความขัดแย้งระหว่างพระปักเกล้าฯ กับคณะราษฎรในระยะต่อมาจะเป็นสิ่งที่เลี่ยงไม่พ้น. มีบางท่านยืนยันว่าความขัดแย้งระหว่างรัชกาลที่ 7 กับคณะราษฎรนั้นเกิดจากรัชกาลที่ 7 ไม่พอพระทัยที่คณะราษฎรไม่เป็นประชาธิปไตยอย่างแท้จริง. แต่ผู้เขียนเห็นว่าประเด็น “ประชาธิปไตยที่แท้จริง” มาที่หลังและเป็นเรื่องรอง. ประเด็นสำคัญอยู่ที่การต่อสู้เพื่อชิงการนำในระบอบใหม่ระหว่างฝ่ายคณะราษฎรกับฝ่ายเจ้ามากกว่า.

ในอันดับแรกเราลองพิจารณาพระราชดำรัสของรัชกาลที่ 7 ที่มักอ้างอิงกันเป็นระยะๆ. เป็นพระราชดำรัสในวาระที่สภาราชสมบัติเมื่อเดือนมีนาคม 2477.

“ห้ามเจ้ามีความเห็นใจให้กับสหภาพใดๆ ที่อันเป็นของข้าพเจ้าอยู่แต่เดิมให้นักการเมืองโดยทั่วไป แต่ห้ามเจ้าไม่ยอมยกเว้นใจที่ห้ามข้องขันห้ามเจ้าให้แก่ผู้ใดก็ตาม ให้โดยเด็ดขาดเพื่อให้อำนาจนั้น โดยเด็ดขาดและโดยไม่พึ่งเสียงอันแห้งจืดของราษฎร”

โดยเนื้อหาแล้ว, คงไม่มีใครปฏิเสธได้ว่าข้อความนี้ໄດ้เสนอหอหลักการของประชาธิปไตย. แต่ถ้าเราพิจารณาไว้ก่อนหน้านี้สองสามปี, พระองค์ที่ยังทรงมีความเห็นว่าประเทศไทยยังไม่พร้อมที่จะเป็นประชาธิปไตย, หลังจากนั้นไม่นานจะทรงเรียกร้องให้เป็นประชาธิปไตยอย่างถึงที่สุดก็จะจะขัดกับกระไรอยู่. ฉะนั้นปัญหาที่แท้จริงน่าจะเป็นว่า “ประชาธิปไตย” ภายใต้การนำของใครมากกว่า.

ในกรณีกูบวรเดช, ซึ่งนับเป็นการได้กลับอย่างรุนแรงของฝ่ายเจ้า, มีข้อเรียกร้องอันหนึ่งซึ่งสะท้อนความพยา-

ยานที่จะให้พระมหากรุณาธิคุณมีอำนาจที่แท้จริงภายใต้รัฐธรรมนูญ.

“การเลือกตั้งผู้แทนราษฎรประเภทที่ 2 ต้องถูกกฎหมาย”¹⁸

นอกจากนี้แล้วยังเรียกร้องให้ข้าราชการประจำการทั้งหมดทราบและผลเรื่องอุดมการเมือง, ซึ่งเท่ากับเป็นการยุบคณะราษฎรโดยตรง เพราะคณะราษฎรนี้ฐานกำลังหลักอยู่ในหมู่ข้าราชการ. ในการก่อหัวดัดคัดค้านรัฐบาลคณะราษฎรนี้พระปักเกล้าฯ ก็ทรงเห็นด้วยแต่ทรงมีพระราชดำริว่าผู้นำไม่ควรเป็นพวกเจ้า “ทั้งนี้เพราจะทำให้เกิดการเข้าใจผิดว่าพวกเจ้าประโคนจะรื้อฟื้นระบอบสมบูรณ์แบบสืบทอดราชย์”¹⁹ และหลังเหตุการณ์กี้ยังทรงให้ความเห็นว่า “เหตุการณ์ครั้งนี้หากพระองค์ที่เจ้าบ่าวเดชะดอนตัวออกเสียก็อาจสรุคความสำเร็จ และประวัติศาสตร์ในตอนนั้น การต่อสู้ 2475 ก็เป็นเรื่องจำเป็นและเลี่ยงไม่พ้น.

แม่นอน, ในตอนนั้นปัญหาการรื้อฟื้นระบอบสมบูรณ์แบบสืบทอดราชย์ไม่เป็นเรื่องที่สอดคล้องความเป็นจริงแล้ว. แต่ปัญหาฐานะของกษัตริย์ในรัฐธรรมนูญก็ยังเป็นเรื่องที่พระปักเกล้าฯ มีพระประสงค์จะต่อสู้กับคณะราษฎรอยู่. แม้ในพระราชหัตถเลขาถึงรัฐบาลในกรุงศรีราชสมบัติยังมีการระบุถึงเรื่องนี้.

“แต่ครั้นเมื่อถึงเวลาที่จะตั้งสมາชิกประเกทที่ 2 ขึ้น ข้าพเจ้าหาได้มีโอกาสแนะนำในการเลือกเลย และคณะรัฐบาลก็ได้ออกมาแต่เฉพาะผู้ที่เป็นพวกของตนเกือบทั้งสิ้น”²⁰

ฉะนั้นเราจะเห็นได้ว่าพระปักเกล้าฯ ทรงประสบความผิดหวังมาตลอดในการพยายามสร้างความมั่นคงให้กับฐานะนำของกษัตริย์โดยอาศัยวิธีการทางรัฐธรรมนูญ. ในชั้นต้นพระองค์ต้องประสบกับการคัดค้านของฝ่ายอนุรักษ์ในระบอบสมบูรณ์แบบ, ในเวลาต่อมาเก็บไม่อាមีนที่ต้านกระแสของฝ่ายก้าวหน้าที่เป็นสามัญชน. ในที่สุดจึงได้ทรงสละราชสมบัติ.

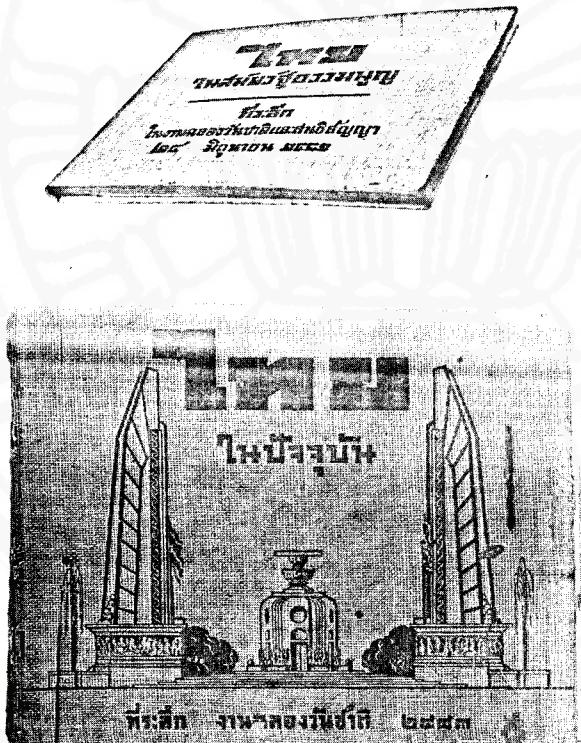
— 5 —

สิ่งที่เราเรียนรู้จากความขัดแย้งและการต่อสู้ในกรณี 2475 ก็คือ “ประชาธิปไตย” ไม่ใช่เรื่องนามธรรม. จะต้องถามเสมอว่าประชาธิปไตยของใคร, และใครเป็นผู้นำ? การต่อสู้ 2475 มีไช่การต่อสู้ระหว่างพระปักเกล้าฯ กับคณะราษฎร เท่านั้น, ที่สำคัญคือการต่อสู้ระหว่างเจ้ากับสามัญชน. ลำพังมีเพียงพระปักเกล้าฯ กับคณะราษฎร, เรื่องก็อาจจะไม่เกิดดังที่มันเกิดมาแล้ว. สภาพความเหลื่อมล้ำต่ำสูงระหว่างเจ้ากับสามัญชนในขณะนั้นเป็นความเหลื่อมล้ำระหว่างชนชั้นต่อชนชั้น, ซึ่งสภาพรายละเอียดมีผู้บรรยายไว้แล้วในหลายที่หลายแห่ง. เมื่อพิจารณาจากสภาพทางประวัติศาสตร์ในตอนนั้น การต่อสู้ 2475 ก็เป็นเรื่องจำเป็นและเลี่ยงไม่พ้น.

อาจจะนิยามได้ว่าแล้วทำไม่ได้เห็นน้องไรเด็กขึ้นมา, ทุกวันนี้ก็พุดไม่ได้เดินปากว่าประเทศาของเรามีประชาธิปไตย. ค่าตอบก็คือประชาธิปไตยไม่ใช่การต่อสู้ภาคเดียวจน, เมื่ออำนาจเปลี่ยนมือจากเจ้ามาสู่สามัญชนได้กันบันว่าเป็นก้าวใหญ่ที่สำคัญ. ปัญหานี้อยู่ว่าในหมู่สามัญชนนั้น ความเหลื่อมล้ำต่ำสูงทั้งทางเศรษฐกิจและการเมืองก็ยังมีอยู่อย่างหนาแน่น, โดยตรงอันเดียวกัน การต่อสู้ขยายตัวทิวทัศน์การเมืองจากขุนนางสู่สามัญชนล่าง ๆ ลงไปก็เป็นเรื่องจำเป็นและเลี่ยงไม่พ้นเช่นกัน.

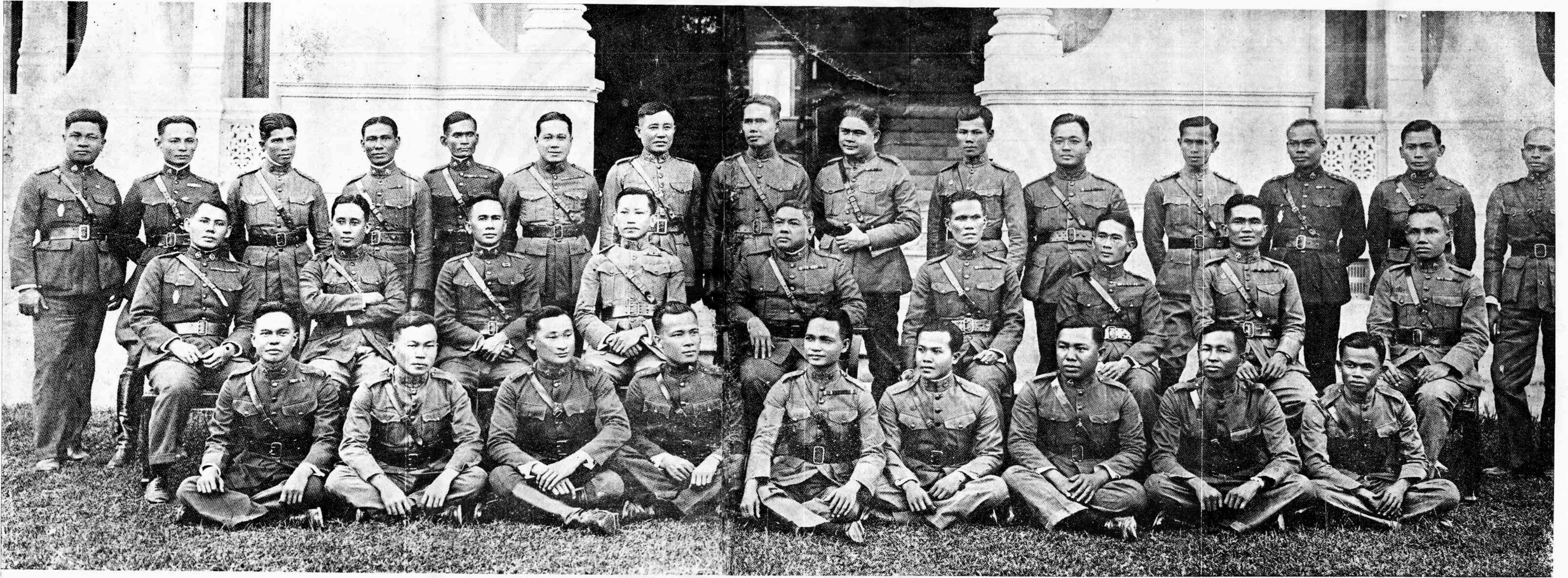
เชิงอrror

- 1) ม.ล. วัลย์วิภา จรูญใจโรจน์, การศึกษาเชิงวิเคราะห์แนวพระราชดำริทางการเมืองของพระบาทสมเด็จพระปรมเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ. 2468-2477), เสนอต่อสถาบันไทยศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, พ.ศ. 2520, หน้า 134
- 2) นายสุจินดา (นามปากกา), พระปรมเกล้าฯ จักรชัยชัย นักประชาธิปไตย, สำนักพิมพ์สยาม กรุงเทพฯ, พ.ศ. 2519, ข้อความจากคำานี้ผู้เขียน
- 3) ม.ล. วัลย์วิภา อ้างถึงพระราชดำริสรพนวนาง, จาราไพรารณ์ว่า อาจารย์ปรีดิ พนมยงค์ รู้เรื่องรัฐธรรมนูญ ร. 7, หน้า 123. ผู้เขียนก็เชื่อว่าเป็นไปไม่ได้ที่คณาราษฎรจะไม่รู้เรื่องนี้.
- 4) ในการประชุมกิริรัฐมนตรีสภาครั้งที่สอง, พระปรมเกล้าฯ ทรงชี้ให้เห็นว่าการตั้งสภาพดังกล่าวไม่ใช่เพื่อตรวจสอบอำนาจจากตรีในกรณีที่ได้ กษัตติไม่ดีมาปกครอง, ซึ่งพระองค์ก็อวยเป็นอันตรายต่อราชวงศ์อย่างยิ่ง. ดูรายละเอียดในเบนจามิน เอ. แมทสัน, อวสานต์ของระบอบมนุษยนาถิกธิรัชย์ในสยาม, วิทยานิพนธ์ปริญญาเอก มหาวิทยาลัยคอร์แนลล์, ก.ศ. 1977, หน้า 23 (ภาษาอังกฤษ)
- 5) บุญเมฆ คงป่าเหมยং, ทหารกับการเปลี่ยนแปลง 2475, ในป้าจารยสาร ปีที่ 8 ฉบับที่ 3, มิถุนายน-กรกฎาคม 2524, หน้า 35-36
- 6) วัลย์วิภา, หน้า ค.
- 7) เล่มเดียวกัน, หน้า 40
- 8) อ้างถึงในเล่มเดียวกัน, หน้า 100-101
- 9) แบบสัน, หน้า 151
- 10) ดูรายละเอียดในเล่มเดียวกัน, หน้า 132-35
- 11) วัลย์วิภา, หน้า ค.
- 12) อ้างถึงในเล่มเดียวกัน, หน้า 121
- 13) ม.ล. วัลย์วิภาอธิบายว่านายสตีเวนส์ร่วงตามพระราชดำริของ ร. 7, หน้า 121-22
- 14) แปลจากต้นฉบับภาษาอังกฤษในภาคผนวก ๑., วัลย์วิภา, หน้า 291
- 15) เล่มเดียวกัน, หน้าเดียวกัน
- 16) เล่มเดียวกัน, หน้า 293
- 17) เล่มเดียวกัน, หน้า 294
- 18) เล่มเดียวกัน, หน้า 295
- 19) เล่มเดียวกัน, หน้า 165 (อ้างจากไมโครฟิล์ม สถาบันไทยศึกษา เอฟโอดี 371/17176)
- 20) เล่มเดียวกัน, หน้า 167 (อ้างจากไมโครฟิล์มอันเดียวกัน)
- 21) นายสุจินดา, หน้า 552

“คณสราษฎร์” และครอบครัว เมื่อ ๒๔ มิถุนายน ๑๙๔๗

คณะนายทหารบกผู้ร่วมการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗/๕

๑ แยกที่ ๑ ยืนจากซ้าย	ร.อ. หลวงช่วงสักดีสังคมรัม ร.อ. หลวงเสรีเรืองฤทธิ์ ร.อ. หลวงชาญสังคมรัม ร.อ. ขุนพิพัฒน์ศรีการ ร.อ. หลวงอดุลเดชจรัส ร.อ. หลวงพรหมโยธี ร.อ. หลวงกาจสังคมรัม ร.อ. ขุนปลดปรนนก พ.ต. หลวงชานาญุทธศิลป์ ร.ท. ขุนวิมลสารกิจ
๒ แยกที่ ๒ นั่งจากซ้าย	พ.ต. หลวงวิจักษ์กลยุทธ ร.ต. หวาน วิชัยหัค ร.อ. ขุนสุจิตรณรงค์ ร.ท. น้อม เกตุนุต ร.อ. หลวงสวัสดรณรงค์
๓ แยกที่ ๓ นั่งจากซ้าย	พ.ต. หลวงอำนาจสังคมรัม ร.อ. หลวงทศันยันมีคง พ.ต. หลวงพิมลสังคมรัม พ.อ. พระยาทรงสุรเดช พ.อ. พระยาฤทธิ์อัคเนย์ พ.ท. พระประสาสน์พิกายุทธ ร.อ. หลวงเกรียงสักดีพิชิต พ.ต. หลวงสุณยุทธศิลป์ ร.ท. ขุนจั่นกุมิเวทย์ ร.ท. ขุนนรันดรชัย ร.ท. ขุนเรืองวารุยุทธ ร.ท. ขุนศรีสรากร ร.อ. หลวงรมสกิพิชัย ร.ท. ไชย ประทีปเสน ร.ต. จำรูญจิตรลักษณ์ ร.ต. สมาน เทพหัสดิน ณ อุบخي ร.ต. อุดม พุทธเกียรติน

รายนามคณะกรรมการเรือที่ร่วมก่อการเปลี่ยนแปลงการปกครอง เมื่อ ๒๔ มิถุนายน ๒๕๗๔

แควหลังจากชัยไปว

พล.ต. เศียร สุ่มคลีป (หลวงวิจักษณ์กลยุทธ) น.ต. กลาง ใจนันทน์ (บุญนันเทศกลกิจ) ร.อ. ประเสริฐ สุขสมัย ร.น. ร.ต. ทองดี ระงับกี้ ร.น. พ.ต.ต. ชั้น รัศมิทต์ ร.อ. วัน รุยาพร ร.น. พล.ร.ต. ถวัลย์ ธรรมนราวาสวัสดิ์ ร.น. (หลวงธรรมนราวาสวัสดิ์) พล.ร.อ. สินธุ์ กมนวน ร.น. (หลวงสินธุ์สังคมชัย) นายจำรัส สุวรรณชัย พล.ร.ต. สังวรณ์ สุวรรณชัย ร.น. (หลวงสังวรณ์ยุทธกิจ)

แคว้นน้ำจากชั้นป่าไปบริเวณ

พ.ร.ท. สงวน ใจดีพงษ์ พ.น. พ.ร.ต. ทหาร ข้ามหิรัญ พ.น. (ทองหล่อ) พ.ร.ต. ชลี สันตุสกณ พ.น. พ.ร.ท. พัน นาวาวิจิตร พ.น. (หลวงนาวาวิจิตร) ร.อ. กำลาก กานดาลกานดาล ก.น. (กุหลาบ) พ.ร.ต. ชลิต กุลคำน์ธร พ.น. น.ต. จัน ศรีไพบูลย พ.น. ร.อ. ทพญ ประสารสุข พ.น. พ.ร.ต. สงวน รุจิราภา พ.น. น.อ. บง ศักดาศัย พ.น. (หลวงศักดาศัย)